

Nr 171.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till stiftelsen Råby räddningsinstitut m. m.; given Stockholms slott den 14 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, frågan om ökat bidrag av statsmedel till stiftelsen Råby räddningsinstitut för verksamheten vid skol- och yrkeshemmet Råby och anför därvid följande:

Inledningsvis vill jag i korthet redogöra för tillkomsten av sagda skyddshem samt de avtal rörande verksamheten därstädes, som vid olika tillfällen träffats m. m.

Skyddshemmet är beläget i Stora Råby socken och Lunds landsförsamling av Malmöhus län och avsett för gossar. Den första skyddshemsbyggnaden togs i bruk redan år 1840. Mellan Malmöhus läns och Kristianstads läns landsting, å ena, samt direktionen för stiftelsen, å andra sidan, träffades år

1924 ett avtal rörande täckandet av kostnaderna för verksamheten vid skyddshemmet, vilket avtal innehöll bland annat följande bestämmelser.

1. Därest de inkomster, som för skyddshemmet kunna påräknas, nämligen:

- a) avkastning av dess fasta egendom och kapital samt skyddslingarnas arbete,

- b) de för skyddslingarna erlagda årsavgifterna samt

- c) hemmet tillkommande statsbidrag, icke förslå till bestridande av hemmets utgifter, skall bristen i budgeten täckas av de båda landstingen och dem emellan fördelas efter antalet underhållsdagar för de skyddslingar som från vardera landstingsområdet under räkenskapsåret varit i skyddshemmet intagna.

2. Skulle det på denna överenskommelse vilande samarbetet mellan landstingen och direktionen upphöra till följd av uppsägning från båda landstingens sida, åligger det landstingen att ersätta direktionen de kostnader, vilka från och med 1924 nedlagts såväl på uppförandet av nya byggnader för skyddshemmets räkning som på omändringar av de vid ingången av nämnda år redan förefintliga, för så vitt dessa kostnader guldits med institutets kapital. Ersättningsbeloppet, vars storlek bestämes efter skyddshemmets senaste bokslut, sedan skäliga avskrivningar verkställt, erlägges antingen på en gång eller, om landstingen så önska, genom årliga avbetalningar under högst 20 år, varvid tillkommer årlig ränta efter 5 procent å oguldet belopp. Mellan landstingen fördelas ersättningsbeloppet på sätt, varom landstingen sinsemellan äga träffa överenskommelse.

Sedan skyddshemsverksamheten i riket från och med den 1 januari 1938 erhållit ny organisation och i samband därmed bestämts, att skyddshemmet Råby skulle ingå i den nya organisationen, har Kungl. Maj:t den 29 juli 1938 fastställt avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt stiftelsen, å andra sidan, rörande verksamheten vid Råby. Enligt detta avtal, som gäller från och med den 1 januari 1938 till och med den 31 december 1942 samt, därest avtalet icke uppsäges senast ett år före avtalstidens slut, skall anses förnyat för ytterligare fem år, har stiftelsen förbundit sig att å skyddshemmet bedriva skyddshemsverksamhet i enlighet med de bestämmelser, som i Kungl. Maj:ts stadga för skyddshemmen meddelats för kombinerat skol- och yrkeshem, samt att där mottaga, i skolhemmet högst 30 och i yrkeshemmet högst 20 sådana gossar som enligt stadgans bestämmelser finnas böra överlämnas till skyddshemmet.

Enligt avtalet erhåller stiftelsen av staten ett årligt bidrag av 900 kronor för varje plats. Därjämte utgår till stiftelsen av statsmedel viss ersättning för utackorderade och villkorligt utskrivna elever ävensom viss gottgörelse för anlåtande av biträde av psykiatriskt särskilt skolad läkare. Kungl. Maj:t har vidare jämlikt avtalet åtagit sig att, därest stiftelsens medel skulle visa sig otillräckliga för bekostande av nödigt underhåll av skyddshemsbyggnaderna, vidtagna åtgärder för att stiftelsen må av staten erhålla visst årligt bidrag för ändamålet.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag vid anmälan i årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkten 80, av frågan om anslag för budgetåret 1941/42 till bidrag till driften av icke statliga skyddshem beträffande de flesta icke statliga skyddshemmen — bland dem Råby skyddshem

— för nämnda budgetår förordat ett tillägg till det av statsmedel utgående platsbidraget med 15 procent ävensom att Kungl. Maj:t anslutit sig till detta förslag. Jag får vidare erinra, att i samband med övergången till den skyddshemsorganisation, som i huvudsak trädde i tillämpning från och med den 1 januari 1938 och som bland annat innebar, att staten skulle i åtskilliga fall från landsting och en del i landsting icke deltagande städer övertaga dem tillhöriga skyddshem, beslutats att genom ett likvidationsförfarande åstadkomma en utjämning mellan de landsting och i landsting ej deltagande städer, vilka voro ägare till skyddshem, samt övriga landsting och sådana städer. Enligt beslutet skulle samtliga landsting och i landsting ej deltagande städer med undantag av Stockholm och Göteborg under vart och ett av åren 1938 och 1939 till statskontoret inbetala 700 kronor för elev och år, att av statskontoret fonderas, varefter till de landsting och städer, vilkas skyddshem övertagits av statsverket, med visst undantag skulle utbetalas halva värdet av anstaltsbyggnaderna. Sammanlagt beräknades att till nämnda fond skulle komma att inflyta omkring 1,400,000 kronor.

I en den 13 oktober 1939 dagtecknad skrivelse hava *Malmöhus och Kristianstads läns landsting* genom sina förvaltningsutskott gjort framställning om visst bidrag ur omförmälda likvidationsfond.

I skrivelsen hava landstingen till en början erinrat om förenämnda, år 1924 mellan landstingen och stiftelsen ingångna avtal beträffande Råby skyddshem samt därefter anfört i huvudsak följande:

I sitt år 1935 avgivna betänkande rörande verksamheten vid skyddshemmen m. m. framhöllo skyddshemsakkunniga, att efter ett antagande av de sakkunnigas förslag det på 1924 års avtal vilande samarbetet mellan landstingen och Råbydirektionen icke vidare komme att äga rum, utan komme institutets uppgift att bestämmas i administrativ ordning och närmare regleras genom särskild överenskommelse mellan stiftelsen och staten. Vidare anförde de sakkunniga, att, då samarbetets upphörande icke föranleddes av uppsägning från landstingens sida, någon ersättningsskyldighet på grund av avtalet enligt de sakkunnigas mening icke torde kunna anses komma att föreligga för landstingen samt att frågan, huruvida i annan ordning någon ersättning borde lämnas stiftelsen för dess byggnadskostnader, finge bliva föremål för senare prövning.

Malmöhus läns landsting anförde i sitt yttrande över ifrågavarande betänkande, att landstinget ansåge sig kunna förorda det framlagda lagförslaget endast under förutsättning, att staten vid genomförandet av den tilltänkta nyorganisationen övertog ansvaret för samtliga förpliktelser, som landstinget genom berörda avtal iklätt sig.

I skrivelse den 22 november 1938 till socialstyrelsen — alltså sedan Råby räddningsinstitut inordnats i den nya organisationen — hemställde stiftelsen, att socialstyrelsen måtte till utredning upptaga frågan om ersättning åt stiftelsen för gjorda kapitalutlägg i enlighet med principerna för ersättningsbeviljande åt landstingsägda skyddshem i samband med statens övertagande av skyddshemsverksamheten. Ifrågavarande framställning föranledde, att en överläggning rörande berörda spörsmål ägde rum den 16 maj 1939 i Lund. Därvid uttalades från stiftelsens sida önskvärdheten av att de båda skånelandstingen ersatte stiftelsen dess byggnadskostnader efter samma grunder, som skolat gälla, därest 1924 års avtal blivit hävt genom uppsägning från landstingens sida.

Socialstyrelsen meddelade sedermera i skrivelse till landstingens förvaltningsutskott, att enligt av styrelsen verkställd beräkning landstingens sammanlagda ersättningsskyldighet till stiftelsen på grund av 1924 års avtal skulle utgöra 256,442 kronor 46 öre.

Med anledning härav avhölls den 20 juni 1939 ett sammanträde mellan representanter för förvaltningsutskotten, därvid jämväl en representant för socialstyrelsen var närvarande. Vid ifrågasatt sammanträde beslöto förvaltningsutskottens representanter, ehuru de i likhet med skyddshemssakkunniga och 1935 års landsting ansågo, att 1924 års avtal icke juridiskt ålade landstingen någon ersättningsskyldighet gentemot stiftelsen, likväl av vissa moraliska skäl ävensom för undvikande av tvistigheter med stiftelsen föreslå, att landstingen såsom gottgörelse för stiftelsens byggnadskostnader skulle erbjuda stiftelsen ett belopp av 100,000 kronor, under förutsättning dels att landstingen av staten erhöle gottgörelse med 50 procent av nämnda belopp och dels att stiftelsen avsåde sig alla ersättningsanspråk gentemot landstingen, vilket förslag genom socialstyrelsens försorg tillställdes stiftelsen.

Sedan ytterligare underhandlingar förts blev det framlagda förslaget antaget av båda parterna. Landstingen i Malmöhus och Kristianstads län godkände därefter avtalet, därvid beslöts, att det förra landstinget skulle till stiftelsen betala ett belopp av 30,000 kronor och det senare återstoden eller 20,000 kronor, allt under förutsättning att motsvarande belopp utginge till stiftelsen av statsmedel.

På grund av vad sålunda anförts hava förvaltningsutskotten anhållit, att Malmöhus och Kristianstads läns landsting måtte i nu förevarande hänseende bliva likställda med de landsting, som äro eller varit ägare till skyddshem, och sålunda komma i åtnjutande av bidrag ur likvidationsfonden med 50 procent av det belopp om 100,000 kronor, som landstingen enligt överenskommelsen med Råby räddningsinstitut hade att utgiva till stiftelsen.

Länsstyrelserna i Malmöhus och Kristianstads län, som avgivit yttranden över framställningen, hava båda såsom sin mening framhållit, att det ur rättslig synpunkt kunde ifrågasättas, huruvida den omständigheten, att uppsägning enligt 1924 års avtal mellan landstingen och stiftelsen icke ägt rum, borde tilläggas den innebörd, att landstingen enbart därigenom kunde undgå den i avtalet omförmälda ersättningsskyldigheten. Oavsett denna ersättningsfrågas rent juridiska bedömning syntes emellertid stiftelsen skäligen icke böra försättas i sämre ekonomisk situation än om den kunnat ostridigt åberopa avtalets bestämmelser. Det måste emellertid anses vara ett allmänt intresse att den uppkomna tvistefrågan kunde bringas till ett avgörande utan att den gjordes till föremål för domstols behandling. Då statens ekonomiska medverkan syntes utgöra en förutsättning för ernående av en uppgörelse i godo, hava länsstyrelserna tillstyrkt bifall till den föreliggande framställningen.

I ett den 20 april 1940 avgivet yttrande har *socialstyrelsen* inledningsvis lämnat en redogörelse för den befattning styrelsen tagit med de mellan stiftelsen och landstingen förda underhandlingarna. Styrelsen har därvid meddelat, att styrelsens representanter vid sammanträdet i Lund den 16 maj 1939 uttalade, att de vid remiss till styrelsen för yttrande över en

framställning sådan som den nu ifrågavarande skulle med hänsyn till arten av den av stiftelsen bedrivna verksamheten anse sig kunna under vissa förutsättningar tillstyrka framställningen.

Härefter har socialstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Vidkommande spörsmålet, huruvida landstingen på grund av det med stiftelsen år 1924 träffade avtalet i viss mån skulle kunna likställas med kommuner, vilka inrättat egna skyddshem och på sådan grund kunde ifrågakomma till ersättning ur likvidationsfonden, ville styrelsen till en början anmärka, att det syntes tvivelaktigt, huruvida fondens medel komme att förslå till gäldande av ifrågavarande belopp, 50,000 kronor.

Vidare borde framhållas, att principerna för tillerkännande av ersättning till landstingsägda skyddshem vid överlåtelse av skyddshemmet till statsverket givetvis icke kunde bli direkt tillämpliga i förevarande fall, dels emedan Råby skyddshem aldrig varit i landstingens ägo och dels och framförallt emedan någon överlåtelse av skyddshemmet till statsverket varken ägt rum eller ens blivit ifrågasatt. Stiftelsen kunde sålunda jämlikt gällande avtalsbestämmelser till den pågående avtalstidens utgång den 31 december 1942 uppsäga avtalet och återtaga den fulla dispositionen av skyddshemmet utan några förpliktelser mot statsverket.

Uppgårelsen mellan landstingen och stiftelsen torde närmast vara att betrakta såsom en förlikning, träffad med hänsyn till ovissheten rörande utgången av en mot landstingen förd talan om utbekommande av ersättning jämlikt punkt 2 av avtalet.

Vid bedömande av frågan, huruvida och i vilken omfattning statsmakterna lämpligen borde medverka till ifrågavarande uppgörelse, torde följande synpunkter förtjäna beaktande.

Det vore otvivelaktigt, att ikraftträdandet av den nya lagstiftningen angående skyddshemmen vedervågat stiftelsens avtalsenligt grundade rätt att vid uppsägning från landstingens sida av det mellan stiftelsen och landstingen slutna avtalet erhålla ersättning enligt punkt 2 av avtalet.

Då stiftelsen härigenom kommit i ett försämrat men landstingen i ett förbättrat ekonomiskt läge, syntes det skäligt, dels att landstingen lämnade stiftelsen någon kompensation härför och dels att statsmakterna i viss mån lämnade sin medverkan till en dylik uppgörelse mellan parterna.

Kompensationens omfattning vore givetvis helt beroende av parternas överenskommelse. Med hänsyn till att landstingen måhända aldrig kommit att uppsäga avtalet och sålunda heller aldrig kommit att ådraga sig någon ersättningsskyldighet, och då i varje fall vissa avskrivningar årligen skulle verkställas å det nedlagda kapitalet, vore det förklarligt, att den erbjudna ersättningen avsevärt understeg vad landstingen i händelse av egen uppsägning haft att utgiva.

Enligt gällande donationsbestämmelser tjänade stiftelsen intet annat ändamål än skyddshemsvården. Såväl en av statsmedel som en av landstingsmedel utgående ersättning skulle sålunda komma nämnda verksamhet tillgodo, så länge donationsbestämmelserna bestode.

Som det emellertid vore stiftelsen obetaget att söka erhålla ändring av donationsbestämmelserna och att i sådant avseende uppsäga det mellan staten och stiftelsen gällande avtalet, syntes det erforderligt att i avtalet intaga en bestämmelse av innebörd, att medel till angivet belopp, 50,000 kronor, skulle vid samarbetets upphörande av stiftelsen återbetalas till statsverket eller vid statsförvärv av anstalten gå i avräkning å köpeskillingen.

Den egentliga innebörden av en uppgörelse på ovan angivna villkor skulle tydligen bli, att landstingsmedel till ett belopp av 50,000 kronor tillgodo-

fördes skyddshemsvården och sålunda indirekt även komme statsverket tillgodo.

Med hänsyn till vad sålunda anförts ville socialstyrelsen tillstyrka, att staten under ovan angivna förutsättningar lämnade sin medverkan till den föreslagna uppgörelsen mellan stiftelsen och landstingen genom att till de senare utbetala av dem begärda ersättningar å sammanlagt 50,000 kronor.

Då stiftelsen vid godkännandet av landstingens anbud icke räknat med att någon del av ersättningen skulle återbetalas, syntes det erforderligt, att socialstyrelsens förslag härutinnan för godkännande underställdes direktionen för stiftelsen Råby räddningsinstitut.

I anledning av vad socialstyrelsen sålunda anført har utlåtande inhämtats från *direktionen för stiftelsen Råby räddningsinstitut*, som i skrivelse den 9 maj 1940 meddelat, att, ehuru direktionen ansåge socialstyrelsens förslag om återbetalning ej erforderligt och motiverat av väl teoretiska grunder, ville direktionen ej motsätta sig förslaget utan förklarade sig godkänna detsamma.

Statskontoret, slutligen, har i yttrande den 22 maj 1940 — med erinran att skyddshemmet i Råby förutsatts skola jämväl efter omorganisationen drivas av stiftelsen såsom skyddshemmets ägare — meddelat, att likvidationsfonden för omläggning av skyddshemsverksamheten icke syntes lämna tillgång till bestridande av ifrågavarande belopp å 50,000 kronor.

Statskontoret fortsätter härefter.

För tillmötesgående av den gjorda ansöknigen skulle därför erfordras, att ett särskilt anslag anvisades för ändamålet antingen — därest ett bidrag utan återbetalningsskyldighet beviljades — å driftbudgeten eller — för det fall att stiftelsen i enlighet med socialstyrelsens förslag erhöle ett räntefritt lån — å kapitalbudgeten såsom kapitalinvestering under fonden för låneunderstöd. Med hänsyn till vad som sålunda anförts och då överenskommelse om den ifrågasatta ersättningen av statsmedel icke kommit till stånd i samband med omorganisationen av skyddshemsverksamheten i riket, ansåge sig statskontoret böra avstyrka bifall till den föreliggande framställningen.

I en den 3 februari 1941 dagtecknad skrivelse har *ordföranden i styrelsen för Råby skol- och yrkeshem, professorn S. A. Siwe*, vilken tillika är verkställande ledamot i stiftelsen Råby räddningsinstitut, lämnat vissa uppgifter rörande stiftelsens ekonomiska ställning samt i anslutning därtill hemställt, att visst bidrag måtte ställas till stiftelsens förfogande.

Inledningsvis erinrar Siwe i skrivelsen om 1924 års avtal med Malmöhus och Kristianstads läns landsting samt anför, att stiftelsen vid sagda tidpunkt nedlade allt tillgängligt kapital — omkring 400,000 kronor — i de anläggningar för skyddshemsvård, som uppfördes i samband med skyddshemsverksamhetens utbyggnad. Sedan dess hade stiftelsen drivit skyddshemsverksamheten utan tillgång till rörligt kapital och reserver, vilket dock icke ägde större betydelse, så länge landstingen voro huvudmän, enär de genom avtal förpliktat sig ersätta uppkommande driftunderskott liksom eventuella dyrtidstillägg, pensioner och dylikt.

Efter att vidare hava erinrat om bestämmelsen i 1938 års avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt stiftelsen om att stiftelsen erhöle årligt stats-

bidrag med 900 kronor för varje elevplats, vilket belopp fastställts i enlighet med skyddshemssakkunnigas beräkningar år 1935, fortsätter Siwe:

För täckande av driftskostnaderna i övrigt var stiftelsen hänvisad till den kommunala avgiften 300 kronor per elev samt inkomsterna av stiftelsens jordbruk och trädgårdar. Under år 1938 visade sig beräkningarna för Råby hålla. År 1939, då en del nödvändiga reparationer och sanitära omändringsarbeten måste utföras, för vilka intet särskilt anslag stod att få, uppkom ett underskott på 12,000 kronor, vilket tillsvidare täcktes genom lån ur kreatursanskningsfonden. (Råby hade drabbats av mul- och klövsjuka och dess besättning måst nedslaktas, varvid viss ersättning av statsmedel utgick. Denna ersättning bildade en fond för anskaffande av ny kreatursuppsättning.)

Då på grund av krigs- och kristidsförhållandena det kunde förutses, att år 1940, även om underhållsutgifterna höllos så låga som möjligt, skulle gå med betydande underskott, gjorde styrelsen hos socialstyrelsen framställning om utverkande av det i § 9 av avtalet mellan Kungl. Maj:t och stiftelsen Råby räddningsinstitut av den 29 juli 1938 i utsikt ställda bidraget av 2 procent å värdet av skyddshemsbyggnaderna (§ 9 i avtalet lyder: Kungl. Maj:t åtager sig att, därest stiftelsens medel skulle visa sig otillräckliga för bekostande av nödigt underhåll av skyddshemsbyggnaderna, vidtagna åtgärder för att stiftelsen må av staten erhålla årligt bidrag för ändamålet enligt av 1937 års riksdag godkända grunder för sådant bidrag åt vissa enskilda föreningar och institutioner för skyddshemsverksamhet). Socialstyrelsen tillstyrkte ett sådant bidrag med 10,240 kronor, beräknat efter särskilt anbefalld värdering av stiftelsens skyddshemsbyggnader genom länsarkitekten Blanck, Malmö. Vid fortsatt behandling av detta ärende ansågs tydligen, att detsamma kunde ersättas med generellt för stiftelsehemmen föreslagna 15 procents förhöjning å statsbidragen och bidraget utgick ur propositionen.

Situationen för Råby skol- och yrkeshem var fördensfull för närvarande denna.

1. Stiftelsen får 900 kronor av staten per elevplats. Avgiften är beräknad 1935.

2. Stiftelsen har inga kapitaltillgångar att sätta in i verksamheten. De sista halvårsavsluten ha privatlån på upp till 11,000 kronor måst täcka underskotten i driftsmedlen.

3. Personalen, som ej fått något som helst lönetillägg sedan 1926, har ej kunnat kompenseras för dyrtiden. Detta måste av de anställda uppfattas såsom en orättvisa, särskilt i jämförelse med motsvarande befattningshavare hos stat och landsting. Medan landstingen utan annodan utbetalat dyrtidstillägg å pensioner och de statliga hennens befattningshavare fått kompensation efterhand som dyrtiden stegrats, ha Råby befattningshavare, som också realiter arbeta för statens räkning, ej fått något. Siwe påvisade denna orättvisa hos direktionen för stiftelsen och föreslog dyrtidstillägg från och med 1 juli 1940, men direktionen ansåg sig ej hava möjlighet att bevilja sådant mer än för halvåret 1 januari—30 juni 1941. Fortsatt sådant tillägg gjordes beroende av kompensation från staten för de av kristiden betingade ökade driftskostnaderna.

4. Såsom sådan kompensation har till riksdagen föreslagits 15 procent å statsbidraget 900 kronor per elevplats eller sammanlagt 6,750 kronor per år. Denna förhöjning av bidraget kompenserar ungefär stegringen av en enda utgiftspost, nämligen antingen bränsle- och lysekostnaderna eller skäligt dyrtidstillägg å lönerna. Den utgör ju således en kompensation endast å en del av driftsutgifterna, för Råbys vidkommande ej ens å hälften. Stiftelsen har ingen möjlighet kompensera de ökade utgifterna å resten, och har heller ingen möjlighet att nöjaktigt underhålla byggnader, inventarier och materiel.

5. Det torde icke finnas något statligt hem, som har så låga driftskostnader per elev som Råby. För år 1939 uppgick kostnaden till 1,730 kronor per elev och år.

6. Stiftelsen tillhandahåller ej blott den fasta egendomen utan därjämte alla inkomster från jordbruk och trädgård. Under år 1939 uppgingo dessa till cirka 21,000 och under 1940 till mer än 20,000 kronor.

I anslutning härtill framhåller Siwe, att det för fortsatt drift av skol- och yrkeshemmet vore oundgängligen nödvändigt, att — utöver den utökning av statsbidraget per elevplats med 15 procent, som föreslagits i årets statsverksproposition — ett belopp av 10,240 kronor, motsvarande två procent av byggnadskostnaderna, i enlighet med punkt 9 i avtalet den 29 juli 1938 ställdes till stiftelsens förfogande.

Över Siwes framställning hava yttranden avgivits av *socialstyrelsen* den 1 mars 1941 och *statskontoret* den 10 mars 1941.

Socialstyrelsen anför:

Genom skrivelse den 8 juli 1940 uppmanades styrelsen för Råby liksom styrelserna för övriga skyddshem ägda av privata institutioner eller föreningar att till *socialstyrelsen* ingiva framställning angående de ytterligare bidrag för verksamhetens bedrivande, varav styrelsen med hänsyn till inträffad eller befarad prisstegring eventuellt kunde anse sig vara i behov för budgetåret 1941/42. Styrelsen för Råby skyddshem anmälde, att hemmet för kommande budgetår önskade komma i åtnjutande av sådant bidrag till byggnaders underhåll, som nämnes i punkt 9 av avtalet mellan Kungl. Maj:t och Råby räddningsinstitut. Styrelsen insände därefter på uppmaning av skyddshemsinspektören instrument över värdering av hemmets byggnader.

Socialstyrelsen upptog i sina förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1941/42 det av styrelsen för Råby begärda bidraget till underhåll av byggnader. Nämda bidrag beräknades i enlighet med förut tillämpade grunder till två procent å värdet av anstaltsbyggnaderna, vilket för Råbys del upptogs till 512,000 kronor. Ifrågakarande bidrag skulle alltså utgå med 10,240 kronor årligen. *Statskontoret* avstyrkte sedermera detta förslag samt anförde, att Råby i stället för fast bidrag i form av byggnadsunderhåll borde tillerkännas dyrtidstillägg uppgående till femton procent å fastställda platsbidrag. Dessa utgå med 45,000 kronor, varför dyrtidstillägget skulle utgöra 6,750 kronor. Sistnämnda förslag framlades för riksdagen. Om detta bifölles, skulle Råby skyddshem för kommande budgetår erhålla statsbidrag som med 3,500 kronor understege vad dess styrelse i juli 1940 ansåg vara erforderligt.

Enligt föreliggande framställning har skyddshemmets ekonomi väsentligt försämrats. Utöver tidigare anmält underskott för år 1939 uppgående till 12,164 kronor, orsakat av nödvändigheten att utföra vissa reparationsarbeten, har enligt vad styrelsen nu meddelar för år 1940 en förlust gjorts å 5,215 kronor samt för innevarande och instundande kalenderår kunna ytterligare betydande underskott väntas. Ställningen belyses närmare av uppgifter, som inforrats av styrelsen för Råby räddningsinstitut och insänts av ordföranden i skyddshemmets styrelse. Sålunda beräknas underskottet å driften för första halvåret 1941 komma att uppgå till 8,782 kronor samt för budgetåret 1941/42 till minst 17,900 kronor. Härvid har hänsyn icke tagits till vare sig eventuell avsättning till pensionsfond eller till avskrivning å egendomens värde.

Socialstyrelsen finner det angeläget, att skyddshemmets huvudman icke tvingas skuldsätta sig för att bestrida de med driften förenade kostnaderna. För verksamhetens rationella bedrivande kan det icke heller vara fördelaktigt, att hemmet, såsom nu synes vara fallet, skall ha att balansera avsevärda

underskott. Trots att skyddshemmets ekonomiska ställning bragts till statsmakternas kännedom avsevärt senare än vad som borde varit fallet, vill socialstyrelsen, med hänsyn till ovan anförda skäl och de uppgifter skyddshemmets styrelse lämnat angående hemmets betryckta ställning, tillstyrka, att Råby skol- och yrkeshem för nästkommande budgetår tillerkännes förutom redan föreslaget dyrtidstillägg å 6,750 kronor ytterligare extra driftbidrag i form av underhåll av byggnader, beräknat för tiden 1 juli 1940—30 juni 1942, till sammanlagt 20,480 kronor.

Statskontoret yttrar:

Med hänsyn till den utredning angående stiftelsen Råby räddningsinstituts ekonomi, vilken i detta ärende förebragts, böra, enligt statskontorets mening, åtgärder från statens sida vidtagas för att åstadkomma balans mellan stiftelsens inkomster och utgifter. Emellertid anser sig ämbetsverket icke kunna för närvarande tillstyrka, att stiftelsen tillerkännes bidrag till underhåll av skyddshemsbyggnaderna enligt de grunder, som äro gällande för flertalet övriga icke statliga skyddshem. Frågan om höjning av till stiftelsen utgående driftbidrag synes nämligen böra upptagas till prövning i annat och större sammanhang, förslagsvis i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1942/43 beträffande samtliga icke statliga skyddshem. Då stiftelsen, ehuru den icke äger likvida medel, är i besittning av betydande kapitaltillgångar, torde i stället nu erforderligt rörelsekapital böra ställas till skyddshemmets förfogande genom beviljande av ett räntefritt lån.

Ifrågavarande lån synes böra bestämmas till 20,500 kronor. Såsom villkor för lånet erhållande torde böra föreskrivas, att vederbörlig skuldförbindelse skall utfärdas å beloppet samt att säkerhet för detsamma skall lämnas genom inteckning å lånesumman med bästa förmånsrätt i skyddshemsfastigheten. Föreskrift synes jämväl böra meddelas, att lånet skall omedelbart återgäldas, därest avtalet mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt stiftelsen, å andra sidan, rörande verksamheten vid skyddshemmets skulle upphöra att gälla. Medel för lånet torde böra äskas å kapitalbudgeten för nästa budgetår under rubriken fonden för låneunderstöd.

Till bedömande föreligga två särskilda framställningar, vilka båda gå ut på att ytterligare ekonomiskt stöd från statens sida skall lämnas stiftelsen Råby räddningsinstitut, vilken driver skyddshemmet Råby i Malmöhus län.

Departements-
chefen.

Stiftelsens ekonomiska ställning har under senare tid undergått stark försämring. Detta sammanhänger i första hand med att stiftelsen lider brist på rörligt kapital. Kapitalet är nämligen så gott som helt nedlagt i Råby egendom; enligt balansräkningen för år 1940 uppgår stiftelsens kapitalkonto till 516,650 kronor, varav Råby egendom ingår med 504,553 kronor. Grunden härtill är att stiftelsen i samband med ingåendet av avtalet år 1924 med landstingen i Malmöhus och Kristianstads län nedlade allt sitt då tillgängliga kapital i anläggningar för skyddshemsvården. Den utfästelse att täcka uppkommande driftunderskott, som landstingen i samband därmed avgåvo, anse sig dessa i och med omorganisationen av skyddshemsvården ej längre vara bundna av.

Genom de båda senaste årens driftresultat ha stiftelsens likviditetssvårigheter aktualiserats. Under vardera av åren 1939 och 1940 har underskott uppkommit å verksamheten, under det förra året till ett belopp av 12,164 kronor och under det senare året med 5,215 kronor. Under 1941 torde under-

skottet bli betydligt större bland annat beroende på att personalens krav på dyrtidstillägg icke kunnat längre avvisas. Socialstyrelsen beräknar underskottet för första halvåret 1941 till 8,782 kronor och för budgetåret 1941/42 till minst 17,900 kronor.

Av de båda i ärendet föreliggande framställningarna hänför sig den ena — nämligen de båda landstingsförvaltningsutskottens framställning den 3 oktober 1939 — till förhållanden, som sammanhånga med den nya skyddshemsorganisationens genomförande. Genom 1924 års avtal mellan landstingen och stiftelsen förbundo sig de förra, att i händelse samarbetet mellan landstingen och stiftelsen upphörde till följd av uppsägning från landstingens sida gottgöra stiftelsen dess nybyggnadskostnader från och med år 1924, i den mån stiftelsens kapital använts härtill. Landstingens ersättningsskyldighet enligt 1924 års avtal har beräknats uppgå till cirka 256,000 kronor. Samarbetet har numera upphört, men anledningen härtill är den av statsmakterna genomförda omorganisationen och ej någon uppsägning från landstingens sida. Landstingen anse sig därför ej bundna av sin förenämnda utfästelse. De hava däremot förklarat sig villiga att tillhopa ersätta stiftelsen med 100,000 kronor under förutsättning att landstingen bleve likställda med de landsting, som varit ägare till skyddshem, och sålunda komme i åtnjutande av bidrag ur den s. k. likvidationsfonden med 50 procent av det belopp, som utgaves till Råby räddningsinstitut.

Utvägen att använda medel ur likvidationsfonden på här föreslaget sätt är oframkomlig redan av det skälet, att dennas tillgångar numera torde vara praktiskt taget helt disponerade för inlösen av landstingsägda skyddshem. Ett fullföljande av den föreslagna lösningen torde därför förutsätta ett direkt anslag av statsmedel. Vid bedömandet av frågan, huruvida ett sådant bidrag bör lämnas, torde den av socialstyrelsen framförda synpunkten, att uppgörelsens egentliga innebörd vore, att landstingsmedel till ett belopp av 50,000 kronor tillgodofördes skyddshemsvården och sålunda indirekt komme statsverket till godo, böra beaktas. På grund härav och med hänsyn till institutets brydsamma ekonomiska läge synas mig goda skäl föreligga för statsverket att lämna den i kompromisslösningen mellan stiftelsen och landstingen ifrågasatta medverkan.

Vidkommande frågan huruvida bidraget bör utgå med villkor om återbetalning i visst fall har socialstyrelsen föreslagit, att stiftelsen skulle vara skyldig att till statsverket återbetala beloppet, om samarbetet med staten upphör eller om staten förvärvar anstalten. Vad det senare av dessa fall angår torde — oavsett huruvida återbetalningsskyldighet nu föreskrives eller ej — staten i ett eventuellt framtida sådant läge kunna vid köpevillkorens bestämmande i skälig utsträckning taga hänsyn till det av staten nu lämnade bidraget. Ej heller finner jag — med hänsyn till innehållet i de för stiftelsen gällande donationsbestämmelserna — anledning att föreskriva återbetalningsskyldighet för det mindre sannolika fallet att stiftelsens samarbete med staten upphör. Jag förordar därför, att bidraget gives i form av ett reservationsanslag, och att såsom

förutsättning för att anslaget må utgå föreskrives, att ett bidrag av samma storlek lämnas stiftelsen av Malmöhus och Kristianstads läns landsting gemensamt. Medel för utgiftens täckande torde böra äskas å tilläggsstat II till riksstaten för nu löpande budgetår.

Den andra framställningen i ärendet — professor Siwes framställning den 3 februari 1941 — är föranledd av stiftelsens alltmera försämrade ekonomiska situation. Vid övervägandet av denna framställning torde först böra beaktas, att Kungl. Maj:t i det avtal, som den 29 juli 1938 ingicks med stiftelsen, förband sig att, därest stiftelsens medel skulle visa sig otillräckliga för bekostande av nödigt underhåll av skyddshemsbyggnaderna, vidtaga åtgärder för att stiftelsen av staten erhöle årligt bidrag för ändamålet enligt av 1937 års riksdag godkända grunder för sådant bidrag åt vissa enskilda föreningar och institutioner för skyddshemsverksamhet. Då frågan om driftbidrag till Råby skyddshem var uppe till behandling i årets statsverksproposition, intog jag den ståndpunkten, att till skyddshemmet borde utgå ett tillägg till platsbidraget av 15 procent, men att däremot något bidrag till underhåll av byggnader icke borde utgå. I enlighet härmed skulle skyddshemmet tillföras ett ökat statsbidrag av allenast 6,750 kronor. De i ärendet nu föreliggande uppgifterna — vilka till väsentlig del icke voro tillgängliga då statsverkspropositionen avlämnades — synas mig utvisa, att bidraget icke kan givas denna begränsade omfattning utan att stiftelsens ekonomiska ställning allvarligt äventyras. Härtill kommer att frågan, huruvida personalen, som hittills tillerkänts dyrtidstillägg allenast för tiden den 1 januari—den 30 juni 1941, skall kunna erhålla fortsatt dyrtidstillägg, är beroende på möjligheterna för stiftelsen att få kompensation av staten för de av kristiden betingade ökade driftkostnaderna. Ytterligare ekonomiskt stöd från statens sida torde därför böra lämnas. Jag kan emellertid, i likhet med statskontoret, icke tillstyrka, att stödet lämnas i form av ett med tillämpning av punkt 9 i avtalet den 29 juli 1938 bestämt bidrag till underhåll av byggnaderna. Det syfte socialstyrelsen vill ernå genom att tillerkänna stiftelsen ett i överensstämmelse med nämnda avtal efter två procent av byggnadsvärdet beräknat bidrag av 20,480 kronor torde för närvarande kunna vinnas genom en efter stiftelsens nuvarande ekonomiska ställning anpassad tillfällig stödåtgärd. Av statskontoret har föreslagits, att stödåtgärden gäves formen av lån. De för stiftelsen under senare år uppkomna driftunderskotten äro dock så betydande att jag i betraktande av stiftelsens allmänna ekonomiska ställning föredrar den anordningen att ett engångsbidrag lämnas till driften av skyddshemmet. Med hänsyn till att driftunderskotten för tiden den 1 januari 1939—den 30 juni 1941 av socialstyrelsen beräknats till 26,161 kronor, torde storleken av engångsbidraget böra bestämmas till 20,000 kronor att under rubriken bidrag till driften av skol- och yrkeshemmet Råby anvisas såsom obetecknat anslag och uppföras å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Bidrag till stiftelsen Råby räddningsinstitut å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor att utgå under förutsättning att av Malmöhus och Kristianstads läns landsting gemensamt till stiftelsens förfogande ställes ett bidrag av samma storlek;

dels ock till Bidrag till driften av skol- och yrkeshemmet Råby å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett anslag av 20,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik Montell.